

אין שמין לגנב ולגזלן אלא לנזקין

א. תלמוד בבלי בבא קמא יא:

אמר שמואל: אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין, ואני אומר: אף לשואל, ואבא מודה לי. איבעיא להו, ה"ק: אף לשואל שמין ואבא מודה לי, או דלמא ה"ק: ואני אומר אף לשואל אין שמין ואבא מודה לי? ת"ש: דההוא גברא דשאל נרגא מחבריה, תברה, אתא לקמיה דרב, א"ל: זיל שלים ליה נרגא מעליא, ש"מ: אין שמין. אדרבה, מדאמרי ליה רב כהנא ורב אסי רב: דינא הכי? ושתיק, ש"מ: שמין. איתמר, אמר עולא א"ר אלעזר: שמין לגנב ולגזלן, רב פפי אמר: אין שמין. והלכתא: אין שמין לא לגנב ולא לגזלן, אבל לשואל שמין, כדרב כהנא ורב אסי.

ב. רמב"ם הלכות גניבה פרק א הלכה טו

מי שגנב כלי ושברו או פחתו או נשבר או נפחת מאליו אין שמין לו הפחת אלא רואין כמה היה שוה הכלי ומשלם לבעלים שנים בדמיו והכלי השבור יהיה לגנב, וכן כל כיוצא בזה, ואם רצו הבעלים ליטול הכלי השבור וישלם להם הפחת והכפל שומעין להן.

ג. הגהות מיימוניות שם

אין שמין להם כשעת מיתה ושבירה אלא מקבלין הפחת שמשעת מיתה ושבירה עד העמדה בדין ואינו כמו ניזקין שאמר לעיל שהניזק מקבל הפחת הילכך גנב או גזלן יחזירו הנבילה או השבורה בדמים שהן שוין בשעת העמדה בדין ועליהם ישלימו כל התשלומין ודבר זה דורש בירושלמי מניין שאין שמין לא לגנב ולא לגזלן שנאמר חיים שנים ישלם חיים ולא מתים ע"כ גניבה גזילה מניין ת"ל והשיב את הגזלה אשר גזל כעין שגזל פירוש אם הוזלו חיים יחזירם כמו שהם ואם הוזלו מתים יתן לו הפחת ונמצא שלא הפסיד כלום כאילו הן חיים ע"כ לשון ס"ה אבל רש"י פירש אין שמין להיות הנבילה של בעלים ולא מצו יהבי הנבילה לבעלים אפילו בשויו כדמשמע בירושלמי דלעיל לפום רהיטא וכן משמע הלשון זיל שלים ליה נרגא מעליא וכן פירש רב אלפס וכן רבינו המחבר כבעמוד פה ובהלכות גזלה ספ"ב. וקשה לרשב"ם השתא אית ליה לדידיה נבלות ושברי כלים יהיב לבעלים כדכתיב ישיב לרבות שוה כסף אפילו סובין וגנבה וגזלה נמי מכ"ד אבות הן כדתני ר' חייא וא"כ דינן שוה לענין מיטב ע"כ נראה לרשב"ם לפ' כדפי' לעיל:

ד. תוספות בבא קמא יא:

אין שמין לא לגנב ולא לגזלן - פ"ה אין שמין הנבילה והשברים לבעלים שיחזיר הגנב הפחת אלא ישלם בהמה שלימה וכלים מעולים והשברים שלו ואף על גב דקיימא לן ישיב לרבות שוה כסף ככסף ואפי' סובין גנב וגזלן שאני משום דכתיב אשר גזל כעין שגזל הלכך צריך להחזיר הגזילה או דמיה ולא סובין וכן משמע בירושלמי מנין שאין שמין לא לגנב ולא לגזלן א"ר אבא בר ממל חיים שנים ישלם ולא מתים עד כדון גניבה גזילה מנין א"ר אבא בר ממל והשיב הגזלה אשר גזל כאשר גזל והיינו טעמא דגנב וגזלן קנו מיד כשהוציאו מרשות בעלים אבל מזיק לא נתחייב אלא כמו שהזיק וה"ט דמ"ד אף לשואל כיון דחייב באונסין נמצא שקנאו משעה שהוציא מיד הבעלים והדמים הוא דנתחייב כמו גנב וגזלן.

ה. חדושי הרשב"א שם

והלכתא אין שמין לא לגנב ולא לגזלן. פירש"י ז"ל אין שמין אלא ישלם כלי והשברים שלו וכן כתב ר"ח ז"ל משלם לו כלי כעין הכלי שגנב או גזל וכן בהמה והשבור נוטלו הגנב או הגזלן וכ"כ גם בשאלות דרב אחאי גאון ז"ל וכו' אבל ר"ש ז"ל הקשה דהא אמרינן כסף ישיב ואפילו סובין והשתא תשלומין דברשותי' אמר רחמנא כסף ישיב הני לא כ"ש וכדאקשי ליה רב כהנא לרבה, ע"כ פירש הוא ז"ל אין שמין לומר דפחת נבלה לאו לבעלים, אלא לגנב או לגזלן, והא דאמר ליה רב לההוא דשאל נרגא זיל שלים נרגא מעליא דמי נרגא מעליא קאמר. ויש מי שפירש אין שמין לא לגנב ולא לגזלן שאין פותחין להם לומר תנו לבעלים השברים ושלמו את המותר אבל אם טענו מעצמן מקבלין מהן ולשאר הניזקין מיד פותחין להם ב"ד ואף על פי שלא טענו הם, והעיקר כמו שפירשו הגאונים ורש"י ז"ל דבגנב וגזלן לא כתב רחמנא כסף ישיב אלא צריך לשלם הגניבה והגזילה כעין שהיו, והכין איתא בירושלמי דגרסינן התם מנין שאין שמין לא לגנב ולא לגזלן א"ר אבא בר ממל חיים שנים ישלם ולא מתים עד כדון גנובה גזולה מנין א"ר בון והשיב את הגזלה אשר גזל כאשר גזל.

ו. תוספות רבינו פרץ שם

ומיהו פירוש הקונטרס יש ליישב דבגנב וגזלן גלי קרא דלא מצי לפרוע סובין כדאיתא בירושלמי מנין שאין שמין לגנב ולא לגזלן וכו', א"ר אבא בר ממל חיים שנים ישלם חיים ולא מתים עד כאן בגנב, (ו)בגזלן מנין, א"ר אבא אשר גזל כעין שגזל, אלמא בעי שלומי כעין הגזלה ממש דהיינו בהמה אחרת כיוצא בה, מיהו מעות יכול לפרוע לו רק שיהיו כל דמי הגזלה כדאמר בסמוך, אלמא דמים בעלמא בעי שלומי ולא כעין הגזלה ממש כדפי'. ויש דוחים הירושלמי דהא דקאמר חיים ולא מתים וכן כעין שגזל לא קאמר אלא לענין פחת המיתה.

ז. רא"ש בבא קמא א, יא

ופחת נבילה על הניזק משעה שנודע לו ההיזק ומשנודע לו היה מוטל עליו להשתדל ולהעלותו מן הבור ושכר העלאה יפרע המזיק וכן לכל כ"ד אבות ומסור ומפגל וכופר ושלשים של עבד בר מגנב וגזלן שצריך לשלם לו בהמה וכלים שלימים והנבילה והשברים לגנב ולגזלן דבגנב כתיב חיים שנים ישלם בגזלן כתיב והשיב את הגזילה אשר גזל כעין שגזל ומיהו מעות יכול ליתן לו דמה לי הן ומה לי דמיהן כיון שיכול לקנות בהן כעין שגזל אבל לא דבר שיצטרך לטרוח ולמוכרו ולקנות בדמים כעין שגזל:

זיל שלים ליה נרגא מעליא - פי' בקונטרס נרגא מעליא אחרת יתן לו והשברים יהיו של שואל ואין נראה לרבינו שמואל דאפי' גנב וגזלן משמע שיכולין לפרוע סובין כמו מזיק כדאמרי' בפ"ק דבבא קמא (דף ה.) כולן כאבות הן לשלם ממיטב פי' עשרים וארבע אבות וגנב וגזלן בכללן אלמא מדמה תשלומי גנב וגזלן לתשלומי נזק וא"כ יפרע סובין ומפרש ה"ר שמואל דמשלם נרגא מעליא היינו שהפחת שהזול משעת השבירה עד שעת העמדה בדין הוי דשואל ומוסיף על השבירה כשעת העמדה בדין עד שישוה נרגא מעליא דמדמי ליה רב לגנב וגזלן דאמר שמואל בפרק קמא דבבא קמא (דף יא.) דאין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לניזקין ורב אית ליה דאף לשואל אין שמין והתם מייתי מילתא דרב אמילתיה דשמואל וכל ההלכה איירי התם לעיל מיניה בפחת נבילה דניזק הוי ואמרו ליה רב כהנא ורב אסי דינא הכי דשברים ברשות משאיל הזולו דשואל לא הוי כגזלן דגזלן קני לגמרי גזילה בשינוי מיתה ושבירה ולהכי מהדר ליה שואל תברי ושמין לו כמה היו שברים שוין בשעת שבירה וממליא ליה דמי מאני והוי פחת דמשאיל כמו דניזק וכן פי' ריב"ם אלא שהוסיף ופי' דפליגי אפילו היכא דליכא פחת דלרב שנשבר כלי ברשות שואל פותחין לו שישלם לו דמי נרגא מעליא ואין מלמדין אותו לשלם השברים ומ"מ אם רצה לשלם השברים בחשבון ישלם אבל לרב כהנא ולרב אסי מלמדין אותו לשלם השברים כיון שהם ברשות משאיל.

ט. קובץ שיטות קמאי בבא קמא יא:

אין שמין לא לגנב ולא לגזלן. פירוש אם גנב או גזל בהמה או כלים, ונפחתו אצלו אין שמין את הנבילה והשברים לבעלים, אלא ישלם בהמה וכלים מעליא והשברים שלו, דהא דקיימא לן ישיב אפילו סובין לבר מגנב וגזלן. רש"י זצ"ל. ורשב"ם זצ"ל פירש דנבילה ושברים ישיב מידי דהוה אסובין. ואך מה שנפחתו משעת מיתה ושבירה עד שעת תשלומין אין שמין ונפחתו לגנב ולגזלן, פירוש דאין בזה הפסד לבעלים אלא לגנב וגזלן. ויש מפרשים דאין שמין לגנב ולגזלן, פירוש שלא נפתח להם לשלם הנבילה והשברים, אלא נאמר לו ישלם בהמה או נרגא מעליא. ואם בא לשלם השברים הרשות בידו. ולנזקין ולשואל שמין לכל פירוש לפי פירושה. [פסקי או"ז].

י. חדושי הר"ן בבא מציעא צו:

שם זיל שלים נרגא מעלי'. לאו למימרא דהוי סביר' לי' שיתחייב על כרחו לשלם לו דמים ממש דהשתא אית לי' תברי' לדידי' יהיב לי' דאמר מר שוה כסף כסף ואפי' סובין דידי' נמי לא מהדר לי' אלא ה"ק רב שאם נפחתו שברים משעת שבירה עד עכשיו לשואל נפחתו ורואין כמה שוה עכשיו ומוסיף לו עד כדי דמי נרגא מעלי' ואמרי לי' רב כהנא ורב אסי לרב דינא הכי הוא שלא יפסדו הבעלים בפחת השברים והתנן תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלים בנבילה ואוקמי לא נצרכא אלא לפחת נבילה דמי שפחתה משעת מיתה עד שעת העמדה בדין פוחתין לניזק משום דכיון דנבלה דידי' הוא לדידי' נפחתה ובשואל נמי אית לן למימר הכי דלא אוקמי' רחמנא ברשותא אלא לאונסין אבל פחתה או הותירה דבעלים הוא דכל היכא דאיתא ברשות' קיימי וכדאמרי' בפ"ק דב"ק אין שמין לא לגנב ולא לגזלן דכיון שהן קונין בשינוי לדידהו נפחתה אבל לנזקין שמין דבהמה שלו הוא ולשואל נמי שמין מטעמא דכתיבנא. ורב ס"ל אין שמין ורב כהנא ורב אסי ס"ל שמין וקיי"ל הכי וכדאפסיקא הלכתא בהדי' בפ"ק דב"ק.

מה טביחה דאהנו מעשיו - משמע דסבר ר"א דשינוי קונה דאהנו מעשיו משמע לאפוקי מרשות בעלים דומיא דאהנו מעשיו דמכירה וקשה לפי רשב"ם דמפרש בפ"ק (ד' יא.) אהא דאמר עולא א"ר אלעזר שמין לגנב ולגזלן דהיינו לענין פחת נבילה דהוי דנגזל משום דלא קני לה גזלן בשינוי וי"ל דדוקא בשינוי שאין הגזלן עושה בידיים לא קני כגון שמתה הבהמה אבל שינוי שעושה הגזלן בידיים כגון טביחה מודה ר"א דקני א"נ אהנו מעשיו דטביחה היינו שמחסרה מן הבעלים ולא דקני ליה ולא הוי כאהנו מעשיו דמכירה.

יב. תלמוד בבלי פסחים לב.

איבעיא להו: כשהוא משלם, לפי מדה משלם או לפי דמים משלם? כל היכא דמעיקרא שויה ארבעה זוזי ולבסוף שויה זוזא - לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים, דלא גרע מגזלן. דתנן: כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה. כי תיבעי לך - דמעיקרא שויה זוזא ולבסוף שויה ארבעה. מאי, לפי מדה משלם, דאמר ליה: גריוא אכל - גריוא משלם. או דילמא: לפי דמים משלם, בוזא אכל - בוזא משלם?

יג. רש"י שם

איבעיא להו - כיון דגבי תרומה בשוגג קפיד רחמנא אתשלומי פירות ולא מעות, כדכתיב ונתן לכהן את הקודש לפי מדה משלם או לפי דמים משלם, בגזלן דחולין שוגג או מזיד, וכן גזלן דתרומת מזיד - לא איבעיא לן, כיון דלא קפיד רחמנא אתשלומין דידהו, דאמר ישיב - לרבות אפילו שוה כסף, ואפילו סובין - ודאי לפי דמים משלם, אבל בתרומה שוגג איבעיא לן, הואיל והקפידה התורה לשלם פירות.

יד. שיטה מקובצת בבא קמא יא.

וקשה לפירוש רבינו תם דאם כן היכי דייק לקמן בהגוזל קמא (לקמן צ"ד, א) דשנוי קונה מדאמר שמואל אין שמין לא לגנב וכו' ודלמא טעמא דשמואל הכא משום דבעינן כעין שגזל ולא משום שנוי. וי"ל אי לאו דסבירא ליה דשנוי קונה לא היה דריש כעין שגזל אלא אשר גזל מכל מקום ואף על גב דנשתנה הדרא בעיניה כדדריש רבי יוחנן בהגוזל קמא ומשום דסבירא ליה דשנוי קונה על כן שמין וכו'.

טו. תלמוד בבלי בבא קמא צד.

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. ומי אמר שמואל הכי? והאמר שמואל: אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין; בשלמא לרבא, דאמר: כי קאמר ר' שמעון בן אלעזר התם בהכחשה דהדר, לא קשיא, כי קאמר: הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דשינוי במקומו עומד - בהכחשה דהדר, וכי קאמר שמואל התם: אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין - בהכחשה דלא הדר וכו'.

טז. תלמוד בבלי בבא קמא י:

חזקיה אמר, מהכא: והמת יהיה לו, לניזק. וכן תנא דבי חזקיה: והמת יהיה לו, לניזק; אתה אומר: לניזק, או אינו אלא למזיק? אמרת: לא כך היה? מאי לא כך היה? אמר אביי: אי ס"ד נבילה דמזיק הויא, ליכתוב רחמנא שור תחת השור ולישתוק, והמת יהיה לו למה לי? ש"מ, לניזק. וצריכא; דאי כתב רחמנא מכה בהמה ישלמנה, משום דלא שכיחא, אבל טרפה דשכיחא - אימא לא, צריכא וכו' א"ל רב כהנא לרב: אלא טעמא דכתב רחמנא והמת יהיה לו, הא לאו הכי, הוה אמינא נבילה דמזיק הויא, השתא אי אית ליה לדידיה כמה טריפות יהיב ליה, דאמר מר: ישיב - לרבות שוה כסף ואפילו סובין, דידיה מבעיא? לא נצרכא, אלא לפחת נבילה.

יז. תלמוד בבלי בבא קמא לד.

כחש - כשעת העמדה בדין. כחש מחמת מאי? אילימא דכחשא מחמת מלאכה, לימא ליה: את מכחשת ואנא יהיבנא? אמר רב אשי: דכחש מחמת מכה, דא"ל: קרנא דתורך קבירא ביה.

יח. תוספות בבא קמא י:

לא נצרכא אלא לפחת נבילה - אף על גב דבפ' המניח (לקמן לד.) אמרינן כיחשה כשעת העמדה בדין משום דקרנא דתורא קבירא בי' התם משום דלא מתה ויש לו להמתין עד שתתרפא אבל הכא מיד היה לו למוכרה.

יט. רמב"ן שמות כא, לו

והמת יהיה לו - לניזק, ועליו ישלם המזיק עד שישתלם הניזק נזק שלם. זהו לשון רש"י כדרך רבותינו (ב"ק י ב). ואם כן ראוי שנפרש שלם ישלם שור תחת השור עם המת שיהיה לו. וכן ויוסף היה במצרים (לעיל א ה), עם יוסף שהיה במצרים. וכן לא אוכל און ועצרה (ישעיה א יג), בעצרה, כאומרו שונא גזל בעולה (שם סא ח). ויתכן לפרש על דרך הפשט, והמת יהיה לו, למזיק, כלומר שלם ישלם שור תחת השור והמת יהיה לו למזיק המשלם בתשלומין האלו, שיכניסהו לניזק בחשבון. ועל שני הלשונות הדין שוה הוא, שיהיו הבעלים מטפלין בנבלה, ומשעת מיתה תכנס עמו בחשבונו, כדברי רבותינו (ב"ק שם):

כ. תלמוד בבלי בבא קמא טו.

תנן: הניזק והמזיק בתשלומין; בשלמא למאן דאמר פלגא נזקא ממונא, היינו דשייך ניזק בתשלומין, אלא למ"ד פלגא נזקא קנסא, השתא דלאו דידיה שקיל, בתשלומין איתיה? לא נצרכא אלא לפחת נבילה.

כא. שיטה מקובצת בבא קמא י:

לא נצרכא אלא לפחת נבלה. אף על גב דבפרק המניח אמרינן כיחשה וכו' כמו שכתבו בתוספות האי משום דלא מתה ויש לו להמתין וכו' כמו שכתבו התוספות. דדרך הניזקין להמתין שמא יתרפאו וישביחו אבל על הנבלה אין צריך להמתין. הרשב"א ז"ל פרק המניח. אבל הראב"ד ז"ל תירץ דהכא ליכא למימר קרנא דתורא וכו' דיוקרא וזילא ממילא הויא אבל התם כיון דחי הוא ולא מיוקרא וזולא הוא אלא מתוקף המכה הוא מכחיש חייב דאמר ליה קרנא דתורא וכו' עיין שם פרק המניח.